

РІВЕНЬ БЕЗБАР'ЄРНОГО ДОСТУПУ ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Аналітична записка

АВТОРКА
ЄВГЕНІЯ ГРОМОВА

КООРДИНАТОРИ ДОСЛІДЖЕННЯ
ТЕТЯНА СИЧ, ІРИНА КОРОЛЬЧУК

ЗМІСТ

Проблема безбар'єрного доступу в контексті ситуації в Україні.	Аналіз дослідницьких праць інших організацій, ОВА, в тому числі тих, котрі відстоюють права людей з інвалідністю.	Результати моніторингового дослідження БФ "Рокада".	Урядові рішення/ ініціативи на шляху подолання бар'єрів.	Виклики. Висновки та рекомендації
--	---	---	--	-----------------------------------

Ця аналітична записка досліджує питання доступності для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення в **Хмельницькій області**.

Записка ґрунтується на результатах досліджень **Хмельницької ОВА, ГО "Безбар'єрність", БФ "Рокада"** за підтримки **Хмельницького обласного відділення Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю**.

За даними різних досліджень від **30 до 50%** осіб у всьому світі належить до маломобільних груп населення. Серед них люди похилого віку, особи, стан здоров'я яких погіршився тимчасово через травму або хворобу, особи з інвалідністю, вагітні жінки, діти до 7 років. [За оцінкою ВООЗ 2022 року](#) близько **16%** населення на планеті має встановлену інвалідність.

За даними, наданими головним спеціалістом Департаменту соціального захисту населення Хмельницької ОДА, на квітень 2024 року у Хмельницькій області зареєстровано:

- 151 700 осіб з інвалідністю; - серед них 5001 ВПО, які включають 232 дитини.

Враховуючи такий великий відсоток людей, які мають труднощі з пересуванням, органи місцевого самоврядування Хмельницької області зацікавлені у створенні безбар'єрного простору, в якому інфраструктура населених пунктів, транспорт, місця загального користування і базові основні послуги будуть доступні та зручні для кожного.

Проблема безбар'єрного доступу в контексті ситуації в Україні

Створення безбар'єрного середовища – важливий напрям розвитку сучасного цивілізованого світу. Враховуючи поточну ситуацію в Україні, в якій через російську агресію осіб з інвалідністю стає все більше як серед військових, так і серед цивільного населення, питання створення безбар'єрного доступу лишається одним із найбільш актуальних на сьогодні.

У статті Інституту масової інформації зазначено, що за словами міністерки соціальної політики Оксани Жолнович, у вересні 2023 року в Україні вже налічувалось 3 мільйони осіб з інвалідністю. Це говорить про збільшення числа осіб з інвалідністю за час повномасштабного вторгнення приблизно на 300 тисяч.

Посилаючись на німецького виробника протезів Ottobock, видання **The Wall Street Journal** зазначає, що лише за 17 місяців війни близько **50 тисяч українців** втратили кінцівки та потребують протезування.

Важливим є і забезпечення інклюзивності й безбар'єрності для внутрішньо переміщених осіб, надання їм вільного доступу до соціальних базових послуг, освіти й працевлаштування.

Враховуючи, що з 2022 року Україна є кандидатом до вступу в ЄС, рівень інклюзивності й безбар'єрності у країні має відповідати європейським і світовим вимогам, зокрема **Директиві (ЄС) 2019/882 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 р.**

Про вимоги щодо доступності певних товарів та послуг, **Директиві (ЄС) 2018/1972 Європейського парламенту та Ради від 11 грудня 2018 р.**

Про запровадження Європейського кодексу електронних комунікацій, який регулює комунікаційні мережі й послуги у рамках Єдиного цифрового ринку, **Директиві (ЄС) 2016/2102 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 р.**

Про доступність вебсайтів та мобільних додатків органів державного сектора, **Директиві (ЄС) 2011/24 Європейського Парламенту та Ради від 9 березня 2011 р.**

Про застосування прав пацієнтів на транскордонні послуги в галузі охорони здоров'я, **Директиві Ради ЄС 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000 р.**

Про встановлення загальних рамок для рівного ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності, **Директиві (ЄС) 2019/1158 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 р.** Про збалансованість службових та сімейних обов'язків батьків та опікунів та скасування **Директиви Ради 2010/18 / ЄС.**

Це доволі широке питання, яке, поміж іншого, містить в собі й створення безбар'єрного середовища для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення.

Аналіз дослідницьких праць інших організацій, ОВА, в тому числі тих, котрі відстоюють права людей з інвалідністю

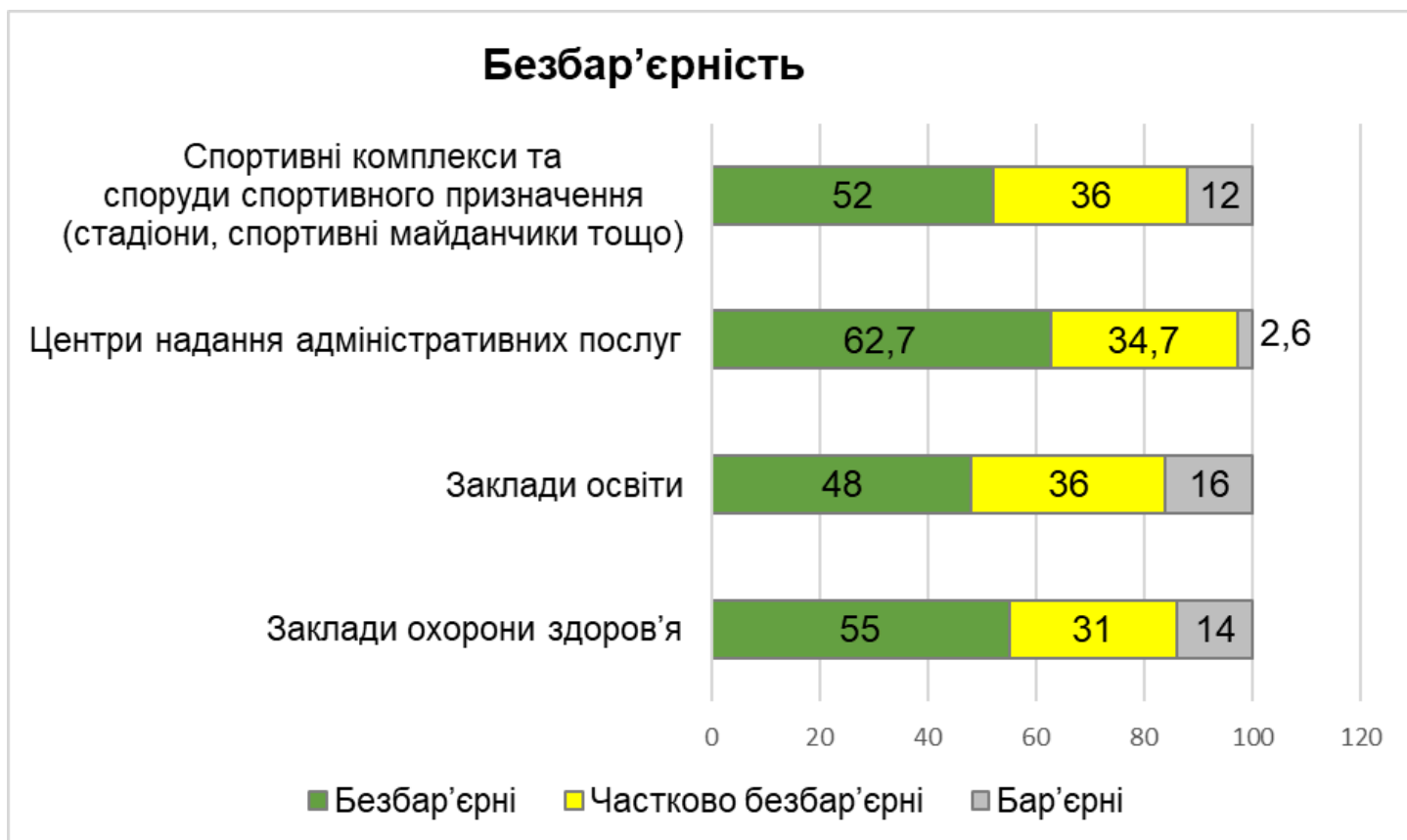
Моніторинг доступності Міністерства відновлення розвитку громад, територій та інфраструктури України

У **2023** році Міністерство відновлення розвитку громад, територій та інфраструктури України провело моніторинг **53855** об'єктів для визначення ступеня безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг

У звіті зазначено, що **всі** досліджені будівлі **Хмельницької області**, в яких розміщені внутрішньо переміщені особи, а саме гуртожитки й модульні містечка, є бар'єрними. За результатами моніторингу бар'єрними визнані всі обстежені споруди цивільного захисту, будівлі органів державної влади та будівлі надавачів соціальних послуг. До бар'єрних віднесені залізничний і автовокзали. Також бар'єрними були визнані всі обстежені фінансові установи: банки, поштові відділення, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, інвестиційні фонди.

- заклади охорони здоров'я: безбар'єрних – **55%**, частково безбар'єрних – **31%**;
- заклади освіти: безбар'єрних – **48%**, частково безбар'єрних – **36%**;
- центри надання адміністративних послуг: безбар'єрних – **62,7%**, частково безбар'єрних – **34,7%**;
- спортивні комплекси та споруди спортивного призначення (стадіони, спортивні майданчики тощо): безбар'єрних – **52%**, частково безбар'єрних – **36%**.

Моніторинг інших об'єктів громадського користування у **Хмельницькій області** показав такі результати безбар'єрності:

За рейтингом, опублікованим на офіційному сайті Міністерства відновлення розвитку громад, територій та інфраструктури України, Хмельницька область віднесена до регіонів з **низьким** рівнем безбар'єрності. Хмельницька ОВА відреагувала на результати моніторингу Міністерства відновлення і провела **власне** дослідження щодо **“Забезпечення безбар'єрного доступу для осіб з інвалідністю”**. Посилання на дослідження Міністерства відновлення розвитку громад, територій та інфраструктури України: –

https://mtu.gov.ua/files/%D0%A0%D0%B5%D0%B9%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3%2012.02.24.pdf?fbclid=IwAR3yyMP1J3u8UY2_sdwSbl2bSgP8Ch3nCD6o_x-SFiGxICmm2pgM7aMR8uA

Дослідження Хмельницької обласної державної (військової) адміністрації

9 січня 2024 року Хмельницька ОВА опублікувала результати дослідження на тему “Забезпечення безбар’єрного доступу для осіб з інвалідністю”.

Звіт містить інформацію про доступність об’єктів туристичної інфраструктури, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спорткомплексів, будинків культури, сільських клубів, районних державних адміністрацій, управлінь соціального захисту населення, селищних рад, управлінь пенсійного фонду, банків, поштових відділень й інших закладів громадського користування. Під час дослідження будівель перевірялась наявність місць для паркування для осіб з інвалідністю, доступність вхідної частини – ширина дверей, наявність пандуса, наявність безбар’єрного та безперешкодного проїзду, наявність рецепції або місця приймання, облаштування туалетних кімнат для осіб з інвалідністю, наявність ліфтів, вказівників та ін.

Результати обстеження ЦНАПів, лікарень, поліклінік, амбулаторій загальної практики – сімейної медицини, аптек

В рамках дослідження було оглянуто **46 ЦНАПів** і виявлено, що **10** з них відповідають вимогам безбар’єрності на **80-100%**, **27** – на **50-80%** і **9** – на **20-50%**.

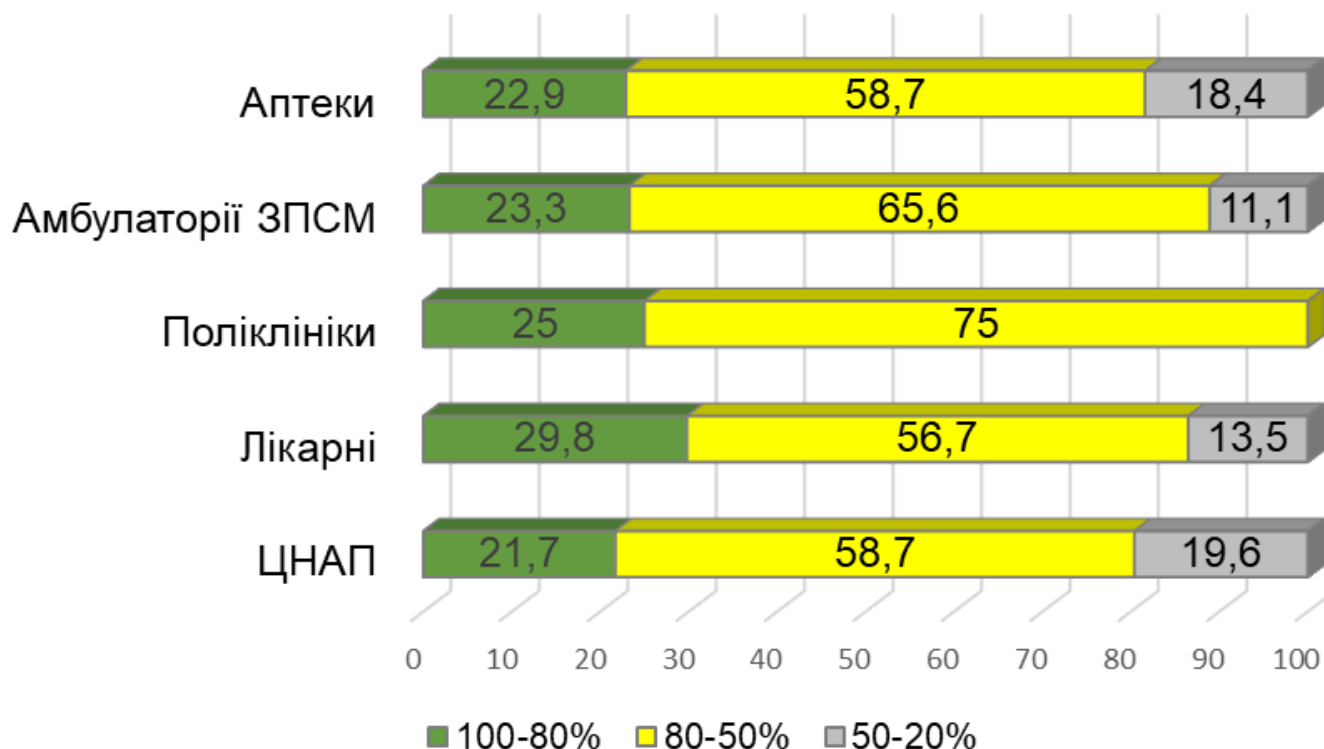
З **37 лікарень**, обстежених на забезпечення доступності для людей з інвалідністю, на **80-100%** дотримано вимог безбар’єрності в **11** закладах, на **50-80%** – у **21** лікарні й на **20-50%** – у **5** лікарнях.

З **12** обстежених **3 поліклініки** за результатами дослідження визнано безбар’єрними (вимог безбар’єрності дотримано на **80-100%**), а **9** – частково безбар’єрними (**50-80%**).

Під час моніторингу щодо забезпечення доступності було обстежено :

- **189 амбулаторій загальної практики – сімейної медицини**. У **44** з них дотримано вимог безбар’єрності на **80-100%**, у **124** – на **50-80%**, у **21** – на **20-50%**.
- **218 аптек** обстежених у ході моніторингу в **50** аптеках вимог безбар’єрності дотримано на **80-100%**, у **128** – на **50-80%**, у **40** – на **20-50%**.

Відповідність до вимог безбар'єрності

Звіт містить інформацію про вжиті у 2019 році заходи щодо забезпечення безбар'єрного доступу осіб з інвалідністю до транспортної інфраструктури, зокрема про роботу комітету забезпечення доступності осіб з інвалідністю до об'єктів соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури області.

За результатами дослідження Хмельницької ОВА **більшість обстежених об'єктів** громадського користування є **частково безбар'єрними або безбар'єрними**, що суттєво відрізняється від результатів моніторингу Міністерства відновлення.

Використані методичні рекомендації щодо проведення моніторингу доступності об'єктів інфраструктури та вебсайтів органів влади відповідно до потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

Дані отримані під час досліджень Міністерства відновлення розвитку громад, територій та інфраструктури України та Хмельницької обласної державної(військової) адміністрації відрізняються. Фахівці Благодійного фонду "Рокада" під час проведення власного дослідження виявили, разюче неспівпадіння

даних, що можливо пояснюється неповнотою інформації, що була опрацьована під час першого дослідження. Наразі обласна адміністрація повторно надіслала інформацію до Міністерства, невдовзі оновлений рейтинг буде оприлюднено. Вже зараз ми можемо говорити, про значно кращий рівень безбар'єрності ніж це зазначено в оприлюдненому звіті, що повністю підтверджує дослідження БФ "Рокада".

Нормативно-правові акти

Указ Президента України "Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні" <https://www.president.gov.ua/documents/5332020-35809>.

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-18#Text>.

Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text.

Розпорядження Кабінету Міністрів «Про затвердження складу міжвідомчої робочої групи з питань розроблення проєкту Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні» <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-skladu-mizhvido-a134r>.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009—2015 роки **«Безбар'єрна Україна»** <https://www.kmu.gov.ua/npas/232167617>.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень, що надаються дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць для організації їх роботи та проведення голосування»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-2020-%D0%BF#Text>.

Результати дослідження Хмельницької ОДА розміщено на сайті: https://www.adm-km.gov.ua/?page_id=9845.

У **2020** році Національний інститут стратегічних досліджень в межах ініціативи першої леді України Олени Зеленської **«Без бар'єрів»** спільно з ГО **«Безбар'єрність»** склав аналітичну доповідь **«Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України»**.

В аналітичній доповіді розглянуті актуальні національні практики щодо безбар'єрності та соціальної інклюзії в деяких закордонних країнах. Зазначається, що традиційний підхід до соціальної інклюзії та створення безбар'єрного середовища в Україні у рамках політики лише щодо людей з інвалідністю та представників маломобільних груп є не характерним для сучасної європейської та світової практики. У розвинених країнах при роботі з інклюзивністю та безбар'єрністю до цільових груп, окрім осіб з функціональними порушеннями та інвалідністю, залучаються люди старшого віку, жінки з дітьми до 6 років, діти, позбавлені батьківського піклування, а також молодь, зокрема в контексті працевлаштування.

В аналітичній доповіді описуються дії України у підвищенні рівня інклюзивності суспільства. Зокрема, участь у 2020 році в міжнародному проєкті **«Партнерство Біарріц»**, у рамках якого Україна взяла на себе зобов'язання у п'яти сферах:

- **доступність публічного простору, сприятливого для сімей з дітьми та маломобільних груп населення;**
- **освіта дітей щодо рівності прав чоловіків і жінок; запобігання насильству;**
- **забезпечення рівності в оплаті праці чоловіків і жінок;**
- **створення сприятливих умов для підвищення ролі чоловіків у піклуванні про дітей.**

Розглянуті пріоритетні напрями політики безбар'єрності в європейських країнах та у світі, які представлені у таких сферах як транспорт, інформаційні комунікації, освіта, міська інфраструктура, ринок праці та зайнятість.

До пріоритетних напрямів докладання зусиль віднесені **доступність, залученість, рівність, працевлаштування, соціальний захист, освіта та навчання, здоров'я, зовнішні дії.**

У дослідженні зазначається, що стратегічні документи європейських країн з питань інклюзії та безбар'єрності мають комплексний та інтегрований характер. На думку дослідників для України є цікавим закордонний досвід у сферах соціальної, економічної, громадської, фізичної та цифрової безбар'єрності, а також універсального дизайну.

В аналітичній доповіді розглядається іноземний досвід зменшення соціальних бар'єрів. Наприклад, ухвалення **Стратегії та Плану дій Ради Європи** щодо соціальної згуртованості, схвалення оновленої редакції ключових компетентностей для навчання протягом життя, запуск Європейської електронної платформи освіти дорослих, ухвалення естонської Стратегії навчання впродовж життя - 2020 та ін. Досліджуються світові практики у сприянні економічній інклюзії вразливих категорій населення: **молоді, жінок з дітьми до 6 років, літніх людей, осіб з інвалідністю.** Розглядається громадянська безбар'єрність, поліпшення можливостей залучення до участі у суспільному житті, а також фізична та цифрова безбар'єрність, універсальний дизайн інфраструктури.

Національний інститут стратегічних досліджень пропонує рекомендації для посилення соціальної інклюзії в Україні. Мова йде про формування можливостей працевлаштування осіб з інвалідністю, маломобільних груп населення, молоді, жінок з дітьми до 6 років, людей старшого віку, створення універсального дизайну в публічному просторі, впровадження політики освіти впродовж життя з урахуванням прав та інтересів вразливих категорій населення, запровадження онлайн-форматів для надання послуг, цифровізація послуг з урахуванням інтересів вразливих категорій населення. Також наголошується на важливості розвитку законодавства у сфері запобігання дискримінації, застосуванні заходів посиленої підтримки для різних груп громадян.

Електронну версію аналітичної доповіді розміщено на:

<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-01/dopovid.pdf>.

Результати опитування Благодійного фонду “Рокада”

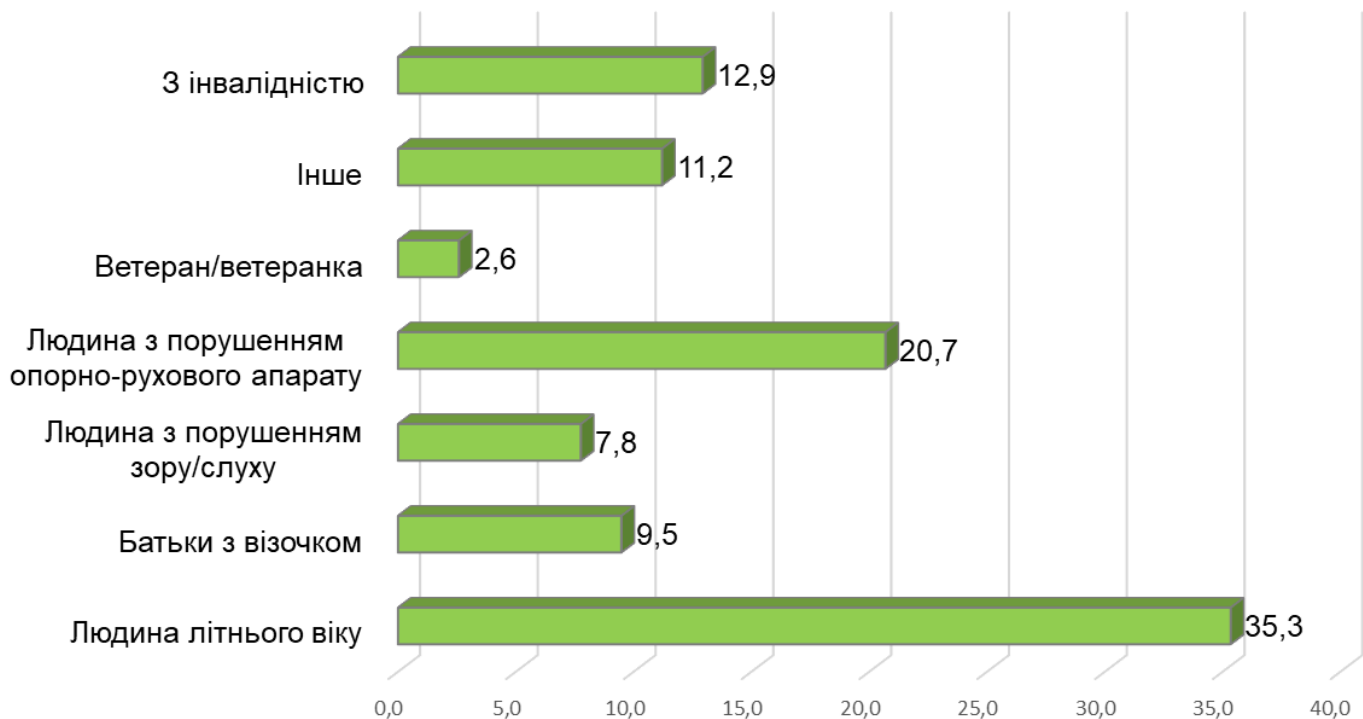

До анкетування були залучені особи з **23** територіальних громад Хмельницької області: Ярмолинецької, Теофіпольської, Хмельницької, Волочиської, Грицівської, Солобковецької та інших. Дослідження проводилося з **9** квітня по **25** квітня **2024** року.

БФ “Рокада” спільно з **Хмельницьким обласним відділенням Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю** провели дослідження безбар'єрного доступу для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення. В опитуванні взяло участь **117 осіб**, з них **89 жінок**, **28 чоловіків**, які поділилися труднощами у доступі до місць громадського користування, з якими вони стикаються, і висловили свої думки з цього приводу.

Серед респондентів **35,3%** – люди похилого віку, **20,7%** – особи з порушеннями опорно-рухового апарату, **7,8%** – люди з порушеннями зору або слуху, **9,5%** – батьки з візочками.

Скажіть, будь ласка, до якої категорії Ви або особа, за яку Ви заповнюєте анкету, належите?

Також в опитуванні взяли участь ветерани, особи з інвалідністю, люди з хронічними захворюваннями.

65,8% серед опитаних осіб пересувається за межами свого приміщення самостійно, **9,4%** – з тростиною, **7,7%** – у кріслі колісному з допомогою інших людей, **0,9%** – у кріслі колісному без сторонньої допомоги, **4,3%** – з допомогою інших людей, **2,6%** – на милицях, **2,6%** осіб не виходять з дому. **6%** респондентів переміщується за межами дому з дитиною у візочку, а ще **0,9%** з дитиною у кріслі колісному.

Скажіть, будь ласка, як Ви пересуваєтеся за межами вашого помешкання?

54,7% респондентів мають встановлену інвалідність, серед них **27,4%** – це особи з 3 групою, **17,1%** – особи з 2 групою й **10,3%** – особи з 1 групою інвалідності.

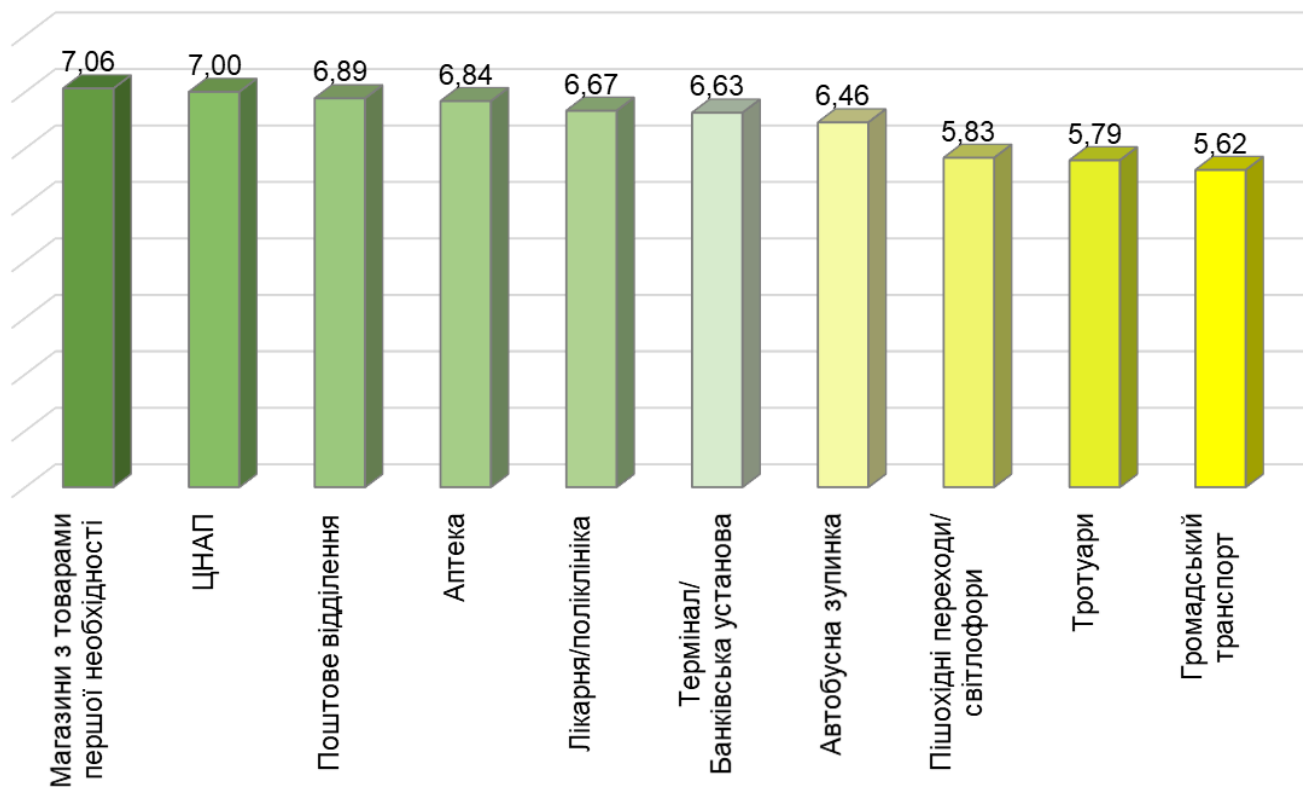
На запитання, наскільки доступними для респондентів є різні заклади та установи, ми отримали такий результат.

Наскільки доступними/безбар'єрними є для Вас:				
	Повністю доступні	Частково доступні	Повністю недоступні	Важко відповісти
Лікарні/ поліклініки	64,1	26,5	6,0	3,4
Багатопверхові житлові будинки	32,5	33,3	18,8	15,4
Магазини, торговельні центри	58,1	29,9	6,0	6,0
Громадський наземний транспорт	47,9	19,7	18,8	13,7
Аптеки	62,4	24,8	7,7	5,1
Світлофори, пішохідні переходи і тротуари	50,4	22,2	11,1	16,2
Громадські туалети	36,8	24,8	23,9	14,5
Приміщення ЖКГ, служб, ОСББ	42,7	25,6	13,7	17,9
ЦНАП	65,8	16,2	9,4	8,5
Адміністративні будівлі органів місцевої влади	63,2	17,1	12,8	6,8
Будівлі органів соціального захисту населення	57,3	21,4	14,5	6,8
Заклади культури	51,3	26,5	12,0	10,3
Кафе, місця і зони відпочинку	43,6	26,5	17,1	12,8
Освітні заклади	53,0	17,9	14,5	14,5
Спортивні споруди для занять фізкультурою та спортом	35,0	27,4	18,8	18,8
Автовокзал, залізничний вокзал	47,0	23,9	16,2	12,8
Поштове відділення	63,2	19,7	12,0	5,1
Банки/ Термінали	58,1	23,1	12,8	6,0
Автозаправки	46,2	23,1	10,3	20,5

56,4% опитаних зазначили, що до необхідних об'єктів вони добираються самостійно, **12%** користуються послугами соціального таксі, **22,2%** використовують громадський транспорт, **26,5%** осіб відповіли, що їм допомагають знайомі, які мають власний транспорт. Деякі респонденти мають власний транспорт, користуються таксі, просять супроводу інших людей або ж зовсім не виходять з дому.

Під час анкетування ми попросили наших респондентів розмістити об'єкти громадського користування у громаді, де вони проживають, у порядку зростання доступності від **1** до **10**, де **1** – це найменш доступний об'єкт, а **10** – найбільш доступний, і, поравувавши середнє значення, отримали такі результати.

Рейтинг об'єктів громадського користування у вашій громаді

Також ми спитали про доступність деяких засобів/конструкцій безперешкодного доступу.

Наскільки доступними є для вас наступні засоби/конструкції безперешкодного доступу?

	Повністю доступні	Частково доступні	Повністю недоступні	Важко відповісти
Ліфт	23,1	16,2	35,0	25,6
Сходи	47,9	29,1	17,1	6,0
Пандус	45,3	32,5	12,0	10,3
Бордюри/переходи	38,5	41,9	12,0	7,7
Тактильні плитки	29,9	17,9	23,9	28,2
Дитячі/спортивні майданчики	41,9	27,4	10,3	20,5
Інформаційні дошки/стенди	48,7	25,6	14,5	11,1
Парковки	29,9	33,3	17,1	19,7
Світлофори (з озвученням)	25,6	15,4	28,2	30,8

За результатами опитування з'ясувалося, що **86,1%** респондентів ніколи не повідомляли нікого з представників місцевого самоврядування/громадського об'єднання про проблеми, пов'язані з труднощами доступу до місць громадського користування. Найчастіше люди не звертаються до жодних інстанцій через проблеми, пов'язані з труднощами в доступі до місць громадського користування з таких міркувань:

- вважають, що влада краще розуміє, які потреби є нагальними;
- не вірять, що до них прислухаються;
- зазначають, що ця процедура є надто важкою для них.
-

Рідше люди не знають, до кого звертатись, переживають, що це не подобається сусідам, не мають часу займатися цим питанням.

З 16 випадків, коли респонденти зверталися до представників місцевого самоврядування/громадського об'єднання з проблемами, пов'язаними з труднощами доступу до місць громадського користування, **проблема була вирішена лише у 3 випадках**.

За результатами опитування найбільше респонденти потребують підтримки у **медичних, соціальних і юридичних послугах**. Інформація про ці види послуг має бути доступною для осіб з інвалідністю, включаючи осіб з порушенням зору, слуху тощо. Найменше опитуваних цікавить педагогічна робота та участь у культурно-просвітніх заходах.

У ході анкетування **люди з інвалідністю і представники маломобільних груп населення** виокремили такі проблеми, на які варто звернути увагу при роботі над безбар'єрністю:

- **у сільській місцевості відзначають недостатній доступ до громадського транспорту, відсутність зупинок;**
- **через погану якість покриття тротуарів і висоту бордюрів ускладнюється пересування на пішохідний перехід з дитячим візочком й у кріслі колісному;**
- **не всі магазини, навіть дитячі, розраховані на відвідування з дитячими візочками або у кріслі колісному;**
- **у закладах громадського користування бракує пандусів або вони не відповідають вимогам(зависокий нахил);**
- **бракує пішохідних переходів, світлофорів, банкоматів, у тому числі біля шкіл.**

Один з респондентів поділився ідеєю створення **чат-бота**, куди кожний охочий міг би скидати фотографії будівель, стоянок, бордюрів й інших об'єктів, які не відповідають вимогам безбар'єрності й вимагають усунення проблем доступності.

Моніторинг територіальних громад Хмельницької області

У рамках дослідження фахівці БФ “Рокада” провели моніторинг у деяких громадах Хмельницької області щодо безбар’єрного доступу до місць громадського користування, а саме у **Закупненській, Гуківській, Гвардійській, Миролюбненській і Старокостянтинівській ТГ. Закупненська, Гуківська, Гвардійська, Миролюбненська Старокостянтинівська територіальні громади** – це представники сільських та міських громад області, де мешкає різна кількість людей з інвалідністю.

У ході моніторингу були виявлені такі бар’єри для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення:

- **адміністративні будівлі у центральних садибах облаштовані пандусами, але вони не відповідають стандартам(зависокий підйом);**
- **у громадах відсутній соціальний транспорт, який забезпечує перевезення маломобільних осіб;**
- **громадський транспорт не пристосований для маломобільних груп населення;**
- **пішохідні переходи не облаштовані тактильними плитами;**
- **кнопки виклику в адміністративних будівлях або відсутні, або незручно розташовані;**
- **санітарно-гігієнічні приміщення не облаштовані для людей з інвалідністю;**
- **ключові написи не продубльовані шрифтом Брайля.**

У Старокостянтинівській громаді проживає близько **150 ВПО** з інвалідністю. У Старокостянтинівці є вільний безбар’єрний доступ до органів місцевого самоврядування та медичних закладів. У місті працює кризова кімната для підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Вона розташована на **другому** поверсі у будівлі, в якій відсутній ліфт, пандус є лише кнопка виклику.

Урядові рішення

Ініціатива Олени Зеленської “Без бар’єрів”

У 2020 році перша леді України **Олена Зеленська** заснувала ініціативу «**Без бар’єрів**», метою якої є створення суспільства без обмежень, де кожна людина буде мати рівні права і можливості у самореалізації, зайнятості, пересуванні, сервісах, здобутті освіти, спілкуванні, дозвіллі, розвитку, незалежно від віку, гендеру, раси, політичних, релігійних поглядів, наявності чи відсутності інвалідності тощо.

Виконавчий партнер ініціативи **“Без бар’єрів” – ГО “Безбар’єрність”**. Громадська організація працює з проблематикою зручності міст, коректного спілкування з будь-якою людиною, незалежно від її особливостей, турботи про психічне здоров’я, доступної освіти та працевлаштування для осіб різного віку. Головна ідея “Безбар’єрності” – людина у центрі всього.

У рамках ініціативи розпорядженням КМУ від 14 квітня 2021 р. № 366-р була схвалена Національна стратегія зі створення безбар’єрного простору в Україні до 2030 року, мета якої створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар’єрності до всіх сфер державної політики.

Довідник безбар’єрності можна знайти за посиланням <https://bf.in.ua/> або на порталі ДІЯ.

Дослідження доступності міських просторів

В межах ініціативи першої леді України Олени Зеленської **“Без бар’єрів”** заплановано створення **“Альбому безбар’єрних рішень”**. Як частина дослідницького етапу в рамках його розробки був створений звіт **“Дослідження доступності міських просторів”**.

Розробники **“Альбому безбар’єрних рішень”** – компанія **Big City Lab** спільно з Міністерством розвитку громад та територій України, громадською організацією **«Безбар’єрність»** за підтримки проєкту **«Інтегрований розвиток міст в Україні II»**, який виконує німецька урядова компанія **«Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH»** за фінансування Урядів Німеччини та Швейцарії.

У рамках дослідження міських просторів на доступність для осіб з інвалідністю були перевірені під’їзди та двори житлових будинків, вулиці, громадські простори та вхідні групи громадських будівель. Було виявлено, що міські простори переважно **не є доступними** й комфортними у користуванні не тільки для маломобільних груп населення, а й загалом для всіх містян. У звіті детально описані найпоширеніші проблеми доступності просторів – неправильні поручні та пандуси, відсутність місць для велосипедів, слизькі поверхні та сходи, відсутнє або неправильне освітлення, вузькі проходи у дверях, відсутність тактильної навігації тощо.

Фахівці відмітили, що хоча на сьогодні й існує велика кількість нормативних документів, які б мали забезпечувати безбар’єрність громадського простору, на ділі цього недостатньо для облаштування комфортного для всіх міста, тому за результатами дослідження вони планують розробити **“Альбом безбар’єрних рішень”**, в якому будуть описані підходи до створення доступного середовища і наведені типові приклади.

Ситуація з безбар'єрним доступом для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення у Хмельницькій області **вимагає покращення**.

Респонденти відзначають недоступність **громадського транспорту, громадських туалетів, ліфтів, сходів, світлофорів з озвученням, тактильних плиток, стоянок та інших місць громадського користування**. Враховуючи велику кількість людей з інвалідністю і представників маломобільних груп населення, які наразі проживають у Хмельницькій області, а також постійне збільшення осіб з функціональними порушеннями працездатності та інвалідністю через війну в Україні, створення для них безбар'єрного простору є викликом як для цього регіону, так і для всієї країни в цілому.

До викликів варто віднести підвищення рівня довіри до місцевої влади. Як бачимо з опитування, **більшість** респондентів не звертаються до представників місцевого самоврядування/громадського об'єднання з проблемами, пов'язаними з труднощами доступу до місць громадського користування, бо не вірять, що до них дослухаються, і вважають, що влада сама має розуміти, які потреби є першочерговими. А з тих випадків, коли люди все ж повідомляють про проблеми, пов'язані з труднощами доступу, вирішеним є невеликий відсоток звернень.

Висновки та рекомендації

Безбар'єрний доступ для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення – актуальне питання як для Хмельницької області, так і для України в цілому. Перші кроки у цьому напрямі вже зроблені, зокрема, заснування першою леді Оленою Зеленською ініціативи «Без бар'єрів» для створення суспільства без обмежень для всіх громадян, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей.

Проте багато питань залишаються невирішеними: результати опитування у Хмельницькій області показують, що велика кількість закладів, установ та об'єктів громадського користування є бар'єрними або частково бар'єрними для осіб з інвалідністю та представників маломобільних груп населення. Органам місцевого самоврядування Хмельницької області варто звернути увагу на виявлені проблеми і вжити заходів для їхнього усунення.

Дослідження виявило критично проблемні сфери:

- оснастити рівномірним і достатньо яскравим освітленням для виявлення всіх потенційних перепон у навколишньому середовищі;
- обладнати пандусом та іншими елементами фізичної доступності;
- оснастити тактильними смугами, контрастним маркуванням перших та останніх сходин (до третього поверху) та за наявності маркуванням вхідних скляних дверей;
- облаштувати ліфтами відповідно до вимог безбар'єрності.

Малодоступність багатопверхових будинків, адміністративних будівель органів місцевої влади, управлінь соціального захисту населення, освітніх закладів. Рекомендовано пристосувати всі перелічені будівлі до потреб маломобільних категорій населення:

Малодоступність громадського наземного транспорту
Рекомендовано:

- закупити низькопідлоговий громадський наземний транспорт;
- якщо не весь транспорт у місті є низькопідловим, слід рівномірно розподілити його між всіма напрямками руху;
- підняти платформи зупинок громадського транспорту до рівня перших сходинок низькопідлогового транспорту.

- встановити громадський туалет у кожній зоні зелених насаджень, призначеній для гуляння людей, оптимальна відстань між туалетами – **700 м**;
- встановити громадські туалети на оптимальній відстані **300 м** один від одного у людних місцях;
- облаштувати кожний громадський туалет столом для сповивання немовлят;
- у кожному громадському туалеті забезпечити доступ до питної води;
- облаштувати громадські туалети поручнями для осіб з інвалідністю,

Малодоступність громадського туалету. Рекомендовано:

- які мають бути встановлені на висоті **70-100 см** від підлоги, мати високий рівень міцності для витримування ваги людини, бути надійно зафіксованими до стіни або підлоги;
- облаштувати громадські туалети вбиральнями для відвідувачів у кріслі колісному, з мінімальною шириною **165 см**, мінімальною глибиною **180 см**.

Малодоступність залізничних та автовокзалів. Рекомендовано:

- облаштувати приміщення вокзалів ліфтами, пандусам, кнопками виклику та іншими елементами фізичної доступності;
- облаштувати громадські туалети, розміщені на вокзалах, відповідно до потреб маломобільних груп населення;
- надавати безкоштовну допомогу для безперешкодного доступу до приміщень станції, вокзалу, до пасажирських платформ, під час посадки на потяг.

Малодоступність спортивних споруд для занять фізкультурою та спортом.

Рекомендовано:

- В будівлі та території спортивного призначення облаштувати **пандусами**, підйомниками, поручнями, тактильним покриттям для забезпечення потреб маломобільних груп населення.

Малодоступність ліфтів

Рекомендовано:

- В усіх будівлях громадського користування встановити ліфти, які будуть відповідати потребам осіб з інвалідністю.

Малодоступність світлофорів з озвученням. Рекомендовано:

- На всі світлофори, розміщені у Хмельницькій області, **встановити звукові сповіщувачі**.

Малодоступність тактильної плитки. Рекомендовано:

- На вулицях і у будівлях громадського користування Хмельницької області встановити тактильні елементи доступності – **тактильні смуги та тактильні інформаційні покажчики** (таблички або позначки) зі шрифтом Брайля.

Низький рівень довіри суспільства до влади щодо вирішення питань інклюзивності та безбар'єрного доступу. Рекомендовано:

- створити канали зворотного зв'язку, через які всі бажаючі, у тому числі люди з інвалідністю та маломобільні групи населення, зможуть поділитися власним досвідом зіткнення з бар'єрами та запропонувати способи створення безбар'єрного простору;
- забезпечити своєчасне усунення бар'єрів у відповідь на такі запити, що допоможе підвищити рівень довіри громадян до органів місцевого самоврядування та заохотить їх активніше ділитися своїми зауваженнями та пропозиціями щодо створення безбар'єрного простору;
- для інфраструктурних рішень залучати організації осіб з інвалідністю, які можуть надати спеціалізовану підтримку та експертні рекомендації.

Варто зазначити, що хоча проблеми доступності для людей з інвалідністю та маломобільних груп населення є доволі знайомими як для місцевої влади, так і для самих людей з інвалідністю, їх вирішення потребує **комплексного** підходу та **співпраці** різних зацікавлених сторін.

Необхідність співпраці:

- **Уряд через:** Виділення коштів з державного бюджету та урядових субвенцій є ключовим фактором для фінансування заходів з подолання бар'єрів та створення доступного середовища.
- **Донори та партнери через :** Додаткове фінансування з боку міжнародних організацій, фондів та приватного бізнесу може значно прискорити процес втілення інклюзивних рішень.
- **Спеціалізовані організації :** Організації, що представляють інтереси людей з інвалідністю, володіють цінними знаннями та досвідом, які можуть бути використані для розробки та реалізації ефективних інклюзивних політик. Їх експертна оцінка та підтримка ініціатив з подолання бар'єрів є надзвичайно важливими.

Спільна робота для досягнення успіху:

Лише за умови об'єднання зусиль **уряду, донорів, партнерів та спеціалізованих організацій** можливо досягти значного прогресу у створенні безбар'єрного середовища, яке буде доступним для всіх членів суспільства.